

TÖLEM TÁVOLI CSELEKEDETEIM Választott versek Vörös István 50. születésnapjára

„...mintha nem is velem történt volna mindez.” — összegzi elmúlt ötven évének költői termését Vörös István a *Tőlem távoli cselekedeteim* című kötet fűszövegében. A válogatott helyett „választott” verseket tartalmazó könyvben mesterek és tanítványok, kollégák és barátok idézik meg az eddigi életmű egy-egy szakaszát, illetve kiemelt költeményeit. Ezekből pedig nagy vonalakban kirajzolódik az az egyenletes emelkedésű pályáiv, melynek pillanatynyi nyugópontjáról a szerző a korábbi összegző jellegű írások nyomán (*Negyven felé, Az élet felén, Múltba merülésre alkalmas*) úgy billenhet tovább, mintha mi sem történt volna. Hiszen csak az olykor múltba merevedő, alkalomadtán jövőbe vetített *átvonuló jelen* üzen ismét, ahogy azt időről időre mindig is tetten.

„Jelenlét? Minek a jelenléte?” — vetődhet fel bennünk a kérdés a Vörös által fordított Holan-verseket (*Romokban*) olvasva. Mert a szerzői személyiség minduntalan változtatja azt a nézőpontot, ahonnan a világot vizsgálja, ezzel együtt a lírai alanyiség vagy szerep hangoltságát, stílusát is módosítja egy-egy alteregó (például Heidegger mint postahivatalnok) vagy éppen egy-egy kultúrkör (lásd a biblikus hagyományt feldolgozó zsolnárpáfrázisokat vagy a keleti bölcseslethez kiinduló *Saját tao*-ciklust) életre keltésével. „A léleke, az öntudat és a szellem / 50 éves korunkra nagyjából / kikopik belőlünk. Ha az egyik / véletlenül úgy-ahogy megmarad, / akkor tágulni kezd, mint a / világegyetem. Eltakarja az ember / elől minden hibáját, / erényét, hogy hamis / illúziókba ringassa.” — szólunk *Az öregedés tílka* című, a válogatásban nem szereplő (a Szépirodalmi Figyelő online felületén nemrég közölt) költemény sorai, melyből nem az artistikus kapuzárási pánik olvasható ki, inkább az a korántsem fásult felismerés, amely arra ösztönzi a költőt, hogy újabb és újabb művekben adjon formát saját, halványulónak tűnő jelenlétének; megállítva egy-egy pillanatra a percekre, órákra, napokra, hónapokra bomló időt. A szinte egyfolytában kattogó „Vörös István-írógép” működésének évtizedei alatt pedig bőven akad olyan mozzanat, amely megmenhetheti a visszatekintőtől attól, hogy lélektelenül, öntudatlanul vagy szellemtelenül legyen kénytelen számot vetni a sok ezer legépelt — néha talán áttetsző, esetleg átláthatatlan — oldallal, valamint azzal az írófigurával, aki sajátos életmóddá alakította racionálisan pontos, ugyanakkor nagyon is képlekeny koncentrációkészségét.

Érdekes, hogy a könyvben látens módon felvontatott szellemi-baráti társaság mire fókuszál, milyen elemeket emel ki a felhalmozott papírtömbből. Érdekesség lehet persze az is, hogy személyenként

ki milyen témájú, beszédmódú darabot választ magának, valamint magának a szerzőnek, akinek portréja ez esetben nem egy sajátos arcképzés, hanem egy közösségi mozaikrendszer alapján tükrözi a Vörös-féle poétikát. „*A negyvenedikétől / Az ötven jött nekem, / Mondjátok, az arcom / Mitől lett idegen?*” — hangzik a szlovák népdalfordítás egyik strófája, melyet Móser Zoltán szemelt ki, és amely a kötet végére kerülve mintegy summásan összegzi is az ötven éven inneni és túli történéseket, illetve azokat a cselekedeteket, amelyek úgy távolodnak el végrehajtóuktól, mint a mindenkori mű az adott létrehozótól. Kis íróniával mondatnánk azt is, hogy az említett írógép akkor is forog tovább, ha az alkotó éppen megpihen, hisz az önműködő költői figyelem tudat alatt (vagy előtt, vagy után?) akkor is dolgozik tovább, ha a költő éppen nincs úgynevezett lírai pozícióban: ugyanis — és erre Vörös István költészete az egyik legjobb példa — mindig abban van. Ez az állandó készenlét azonban elsősorban nem az önkéntelen grafomániában érhető tetten (bár kétségtelen, hogy Vörös igencsak termékenynek, sok műfajban sokat publikáló szerzőnek számít), hanem abban a szellős telítettségben, ami mindig kiérezhető az író egyáltalán nem kényszeres vagy rutinná vált közlésvágyában. És ami a *Tőlem távoli cselekedeteim* arányosan és leleményesen elrendezett anyagát is áthatja. „Fálnak döntöd a biciklit, / a háztetőn végigver / a nap, megszagolja a cserepeket. / Nagyapád alszik, Bakonyméró, / mondja, nem létező város, itt valaha / óriások jártak. / Tedd fel a víztükröt a / falra.” — fejeződik be az *Első bakonymérei elégia*; a *Tizedik*... pedig így zárul: „Múlton át kanyargó / labirintus végén látod megcsillanni / a fényt. Nekiszlasz egy tükörnek. / De te törzs cserepekre, és hullasz / be az öntudat seprűje alá.” A gyermek-, valamint a felnőttkori arcok egymásra íródnak, ahogy a kötetbeli korai és kései versek is valamiképpen összegződnek. A felkért válogatóknak köszönhetően talán bensőségesebb is lett az így kialakuló szövegtér, melynek minden szegletében találunk valamit, amivel el lehet bíbelődni, ami el lehet elmélkedni, amivel el lehet időzni saját múltó éveink fölött. Mert nem is olyan *távoli cselekedetek* ezek az írások, ha úgy közelítünk hozzájuk, mint profanizált imákhoz, melyeknek poétikái hozzádeka mögött az ember legalapvetőbb önreflexív szándéka húzódik meg, melyet nélkülözve sosem juthatunk el önmagunkhoz... „Egy vers attól még nem / jó, ha semmi se rossz / benne.” — veti papírra egy helyen Vörös István, akinek verseiben valóban nincs semmilyen kifogásolható elem, sőt ezekben a válogat(tat)ott időszeletekben maga az idő is jelen van, ami úgy vonul át rajtunk, mintha csak ő múlna el, s mi maradnánk itt nélküle, egyedül várakozva. Időtlenül. (*Spanyolnátha*, Hernádkak, 2014)

PAPP MÁTÉ